

БЪЛГАРИСТИКАТА В УКРАИНА: ЦЕНТЪРЪТ ПО БЪЛГАРИСТИКА В МЕЛИТОПОЛ

Красимира Колева

Мелитополски университет „Богдан Хмельницки“ (Украйна)

Резюме. Мелитопол е университетски град, научен, образователен и методически българистичен център в Северното Приазовие, където живеят компактно таврийските българи. Центърът по българистика в МДПУ „Богдан Хмельницки“ е създаден преди 12 г., след утвърждаването на Лектората по български език, литература и култура. Образователната, научната и културната дейност на Центъра и лектората са тясно свързани с уникалното мултиетническо разнообразие на града, в който българската общност е трета по численост. Образователната политика в страната е динамична и българският опит има важно значение.

Ключови думи: чуждестранна българистика; Югоизточна Украйна; Мелитопол; мултикултурализъм; диаспора; Център по българистика с лекторат по български език; литература и култура

Мелитопол е кръстопът на различни народи и култури и от векове играе ролята на регионален център, известен със своето историческо и етнокултурно наследство. Той е един от малкото градове в Украйна и Европа, в който са интегрирани и пълноценно съжителстват повече от 100 националности и етнически групи от различни конфесии. Неслучайно е един от първите украински градове, които активно се стремят да променят съществуващите стереотипи за един мултикултурен град. Моделът за такава промяна е изграден върху принципите на мултикултурализма и добрите европейски практики за изграждане на нов тип градска общност.

Населението на града е 158 хил. души и според официалната статистика градът заема 30-о място в страната, като е втори по големина в Запорожка област, Таврия, в която живее компактно българско население. Важна демографска особеност е, че Мелитопол е младежки и студентски град (25,6% от жителите му са деца и 17,1% – учещи се в различна образователна степен). Дългогодишната история на университетите в града привлича млади хора не само от Запорожие-то, но и от регионите на Херсон и Днепро(петровск), а също и от анексираните от Русия територии в Донецка и Луганска област, както и от Крим.

„Градът на меда“, който днес е широко известен както в Украйна, така и далеч зад границите ѝ, е уникално място, в което различни етнически групи и националности и вероизповедания живеят в хармония повече от 230 години и са пример за добросъседско взаимно уважение. В града са регистрирани над 20 националнокултурни дружества, обединени в обществената организация „Съвет на националните общества в Мелитопол“: Българско културно дружество „Балкан“, Дружество на кримските българи, Еврейска общност в Мелитопол, Германско дружество за идентичност Widergeburt, Гръцко общество Hellas, Чешко сдружение „Бохемия“, Мелитополско общество на корейците, Мелитополски им комитет за улесняване на завръщането на кримските татари в историческата им родина, Дружество на мелитополските караими, Мелитополско дружество на арменците, Мелитополско арменско общество „Масис“, Мелитополска немска организация „Център за срещи“, Украинско-полско общество „Полония“, Украинско-германско общество Zu hause, Обществена организация на индийската култура „Ганг“, Руско общество „Великата Рус“, Руски просветен център „Славяни“, Обществена организация „Руска къща“ и др.

Същевременно Мелитопол е град, който в много отношения си прилича с други украински градове – исторически многонационален, с развита икономика в миналото и многобройни проблеми в постсъветско време. Въпреки това неслучайно Мелитопол е един от първите украински градове, които активно се стремят да променят съществуващите стереотипи за един мултикултурен град. В основата на модела на такава промяна са принципите на мултикултурализма и европейските практики за изграждане на нов тип градска общност. Съветът на националните общности в Мелитопол предложи на Сдружението на мултикултурните градове свои, утвърдени традиции за демократично управление на културното разнообразие и стана инициатор на редица проекти за обединяване на политиките за популяризиране на културното многообразие в постсъветското общество, стремящо се към плурализъм и присъединяване към европейското семейство. Представители на украинските градове Мелитопол, Южни, Луцк, Житомир, Прилуки, Нижнин, Хмелницки, Виница и Херсон, сред които само в Мелитопол има многобройна българска общност, подписаха през 2008 г. в Киев меморандума на Украинската платформа за мултикултурните градове и положиха официално началото на украинската мрежа. Крайгъглен камък в развитието на Мелитопол е участието му в програмата на Съвета на Европа „Мултикултурни градове“, приета през 2008 г., обхващаща целия европейски континент от Атлантическия бряг до Урал, посветена на решаването на проблемите както на историческото разнообразие, така и на съвременните миграционни процеси. Това предизвикателство дава тласък на културните инициативи в градските многоетнически пространства. Мелитопол участва в мащабната европейска програма „Мултикултурни гра-

дове“. Като град с постижения в мултикултурните политики, Мелитопол бе представен в европейските институции в Страсбург, Лион и Брюксел и стана известен в Европа със запазената си мултикултурна марка.

На територията на съвременния Мелитопол най-голям брой са украинците, руснаците и българите. Таврийските българи, преселени тук от Бесарабия преди повече от 155 години, са обект на активна политика от страна на официалните институции в прародината си и на дипломатическата мисия в Киев. В Мелитопол са били на официални визити делегации на Парламента, Правителството и Президентството. Република България е сред първите страни, признали независимостта на Украйна. Политическата активност на България на международната арена, засилването на двустранните отношения със съседните страни показват, че България играе водеща роля на Балканите. Като се има предвид, че Украйна придава голямо значение на осигуряването на стабилност и сигурност на Балканите, българският вектор във външната политика на Украйна е достатъчно значим.

Българската общност в Мелитопол, подкрепяна активно от институциите в България, е особено активна през последните години. Членството на страната в Европейския съюз се отрази положително и на дейността на българските дружества. Българският европейски опит е ценен и приложим и за останалите национални и конфесионални общности в града.

Дружество „Балкан“ активизира дейността си, която с финансовата и методическата помощ на България се изразява в концертна дейност на фолклорния ансамбъл с две възрастови формации, а от 2015 г. функционира Културно-образователен център „Св. св. Кирил и Методий“, чиято дейност се подпомага от лектора по български език, литература и култура в Мелитополския университет „Богдан Хмелницки“. По данни на МОН броят на децата в неделното училище към Центъра е сред най-многочислените. В българските университети ежегодно постъпват в трите степени на висшите образователни програми членове на българската диаспора от Мелитопол. Част от младите хора, завършили висшето си образование в България, започват да се завръщат.

Мелитопол е научен, образователен и методичен българистичен център в региона на Запорожието и Северното Приазовие. Центърът по българистика в Мелитополския държавен педагогически университет „Богдан Хмелницки“, създаден преди 12 години, и българската общност имат водещо място в града и заради новите политически реалности в Крим. Седалището на българското почетно консулство в Запорожка, Донецка, Луганска област и Крим е преместено от Донецк в Запорожие, а почетният консул е мелитополец.

Разгръща се и сътрудничеството между Мелитополския университетски Център по българистика и българските университети в София, Шумен, Благоевград и Велико Търново. Увеличи се броят на конференциите, на съвместните проекти, научно-методичният обмен.

С помощта на българското партньорство Мелитополският университет „Богдан Хмелницки“ за първи път е включен в секторната програма „Еразъм+“ – важна стъпка в двустранното сътрудничество и в ръста на рейтинга му заедно с повишаването на качеството на образование след включването на Университета в Болонския процес преди две години.

Най-ценната придобивка, резултат от европейската политика на България, която градът и съответно образователната система и научната общност получава като дар, е съвременната дигитализирана езикова лаборатория с интерактивен панел. Европейската българска помощ за Украйна и Мелитопол в частност е резултат от проекта между Мелитополския държавен педагогически университет „Богдан Хмелницки“ и посолството на Република България в Киев. Първият интерактивен езиков кабинет в Украйна е плод на активната работа на Центъра по българистика с директор доц. д-р по история Сергей Пачев – местен българин, и на лектора по български език, литература и култура от България д-р Красимира Колева от Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, която работи от академичната 2016/2017 г. в Мелитополския университет.

В Българския кабинет, както го наричат всички, се обучават студенти от различни специалности: филолози, историци, археолози, географи, музиканти бакалаври и магистри, докторанти, учители, културни дейци от града, ученици от горна степен и кандидат-студенти от българската диаспора не само от Мелитопол. България предоставя безплатен достъп до образование за всички, които желаят да изучават българския език, литературата, историята, географията и културата на България.

Българският кабинет е седалище на новото студентско дружество „Св. св. Кирил и Методий“. С помощта на лектора и ИТ сътрудника в Кабинета се осъществяват активна научна и художествена дейност. Българският кабинет е мястото, където Клубът за българска история и литература провежда срещите си и събитията си с членовете на Българското дружество „Балкан“ и гражданството. Негов основател и ръководител е Мария Папазова-Косяченко – педагог и краевед.

Три поколения таврийски българи заедно отбелязват най-важните дати в българския календар, държавните и традиционните празници, които са общи за славяните и за обединена Европа. Тези събития са не само за академичната общност и за представителите на българската диаспора, а и за жителите на града.

Много продуктивно е сътрудничеството между Центъра по българистика, Студентското дружество, Университетската библиотека, и особено Централизираната градска библиотека „М. Лермонтов“. Тази библиотека е европейски лидер в използването на иновационните информационни технологии. Активното сътрудничество между Библиотеката и Университета разширява хори-

зонтите на гражданите на Мелитопол, показва лицето на европейска България и Обединена Европа чрез интерактивни и мултикултурни диалози, в които всички поколения обсъждат актуални въпроси.

За първи път в Мелитопол жителите на града присъстваха на честването на Деня на народните будители (01.11.2016). Те свързват патоса на този празник не само с историческия живот на българската диаспора, но и с актуалните събития на Кримския полуостров.

Благодарение на техническите възможности в Българския кабинет студентите вече общуват със свои колеги, българи, славяни и българисти от много европейски страни. Традиция са Студентските и докторантските четения в края на зимния семестър. Филолози, историци, теолози, философи и др. в диалог по скайп не само представят текстовете си, а и разширяват хоризонтите си върху фундаментални теми, визуализират научните си изследвания и най-главното – те достигат до важния извод, че цивилизованият диалог е в основата на комуникацията от времето на първите славянски учители св. Кирил и св. Методий и учениците им, но особено днес, когато тя се основава на партньорство между страните в европейското семейство. Това е най-добрият пример за младите хора от Украйна, която се стреми към ценностите на Обединена Европа.

Пореден голям успех на Центъра по българистика с лекторат по български език и култура е спечелването при огромна конкуренция през 2019 г. на втори европейски проект, съфинансиран по Оперативната програма „Българско сътрудничество за развитие“ / Bulgarian Development Cooperation, за оборудване на многофункционален център за интерактивна виртуална академична мобилност (аула „Украйна – България – Европа“) с капацитет 100 души в учебния корпус на МДПУ „Богдан Хмелницки“, в който е Българският кабинет. Целта на Проекта е да се създадат условия за съвременно мултифункционално учебно-научно пространство и межкултурен диалог, в който българският опит и партньорството с университетите и научните и културните институти в България е гаранция за повишаване на качеството на образованието и науката в Университета, града и региона. В контекста на предизвикателствата, които поставя МОН – Киев с новия Закон за образованието (в сила от 05.07.2017), основан на стратегията „Ново украинско училище“ и европейската програма „Хоризонт 2020“, актуализирана от средата на 2019 г. със Стратегията на новия Кабинет на министрите за популяризиране на украинския език до 2030 г. „Силен език – успешна държава“, надеждите на европейски ориентирани млади хора, педагогическите и научните кадри са свързани с успешните практики на българските и европейските институции в сферата с най-широк обществен резонанс за устойчиво развитие и перспективност в подготовката и преквалификацията на кадрите в духа на демокрацията, плурализма и универсалните ценности.

Значението на българския опит играе голяма роля в Мелитопол и стимулира преди всичко младите хора да постигнат нови хоризонти. След Председателството на България на Съвета на Европейския съюз през първата половина на 2018 г. примерът на нашата страна в Украйна, където живеят братски славянски народи и най-голямата българска диаспора в света сред пъстър мултинационален букет, е много важен, значим и ефективен.

BULGARISTICS IN UKRAINE: CENTER FOR BULGARIAN STUDIES IN MELITOPOL

Abstract. Melitopol is a university town, a scientific, educational and methodical center for Bulgarian studies in the North Azov Sea region, where the Tavrian Bulgarians live compactly. The Bogdan Khmel'nitski university Center for Bulgarian Studies was created 12 years ago after the establishment of the Sector in Bulgarian language, literature and culture. The educational, scientific and cultural activities of the Center for Bulgarian studies are closely related to the unique multiethnic diversity of the city, in which the Bulgarian community is third in number. The educational policy in Ukraine is dynamic and the Bulgarian experience is important.

Keywords: foreign Bulgarian studies; Southeastern Ukraine; Melitopol; multiculturalism; diaspora; Center for Bulgarian studies; Sector in Bulgarian language; literature and culture

✉ **Dr. Krasimira Koleva**

ORCID iD: 0000-0003-4938-9427

Konstantin Preslavsky University of Shumen
Shumen, Bulgaria

Bogdan Khmel'nitsky University of Melitopol
Melitopol, Ukraine

E mail: krasymira_kolewa@abv.bg